

לילה אחד עצבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקל"ו
ערש"ק פרשת תשא ה'תשע"ו

שמן המשחה - שמן או מרקחת?

עשויים ליצר הרע - הביבין עלי?

פקוח נפש בשבת ובכל התורה

הטעות וההגזמה בחסרונות עצמו

פתח דבר

בעזרי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת תשא, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקלו), והוא אוצר בלום בענייני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השק"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, בנוגע למדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקר נתחי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוהיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

לקראת שבת

כג

מהספור הזה מובן אשר די באמת כמות שהיא, וההגזמה בחסרונות עצמו היא שקר כמו ההגזמה במעלות עצמו ושניהם כאחד מקלקלות.

(תרגום מאגרות קודש ח"ה עמ' רצ"ה)

כרת ר"ל במדריגות הרוחניים

לפי האמת צריכים להכיר מהות עצמו, מבלי לטעות כלל, וכמו שמוכן בשכל הפשוט, שצריכים לידע כל החסרונות של מהות עצמו, כן גם בהכרח לדעת המעלות של עצמו.

והטעות באחד משני הפנים הוי איסור גמור, וקרוב הוא שעל ידי הטעות באחד האופנים הנ"ל יכול ח"ו לבוא לידי כרת ר"ל במדריגות הרוחניים, שנפשו חס וחלילה וחס ושלוש נכרתת מן הדרך האמת והעבודה האמיתית, וה' ישמרנו מזה והדומה לזה.

(אגרות קודש ח"א עמ' ס"ה-ו)

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

הטעות וההגזמה בחסרונות עצמו

"פלא והעזה! שיהודי ידבר על גוף ונשמה של יהודי כאלה חסרונות,
חטאים ועוונות ללא רגש של רחמנות. זהו 'חיצון'! - אברך, לך הביתה
וגש למשפיע. התחל מאל"ף וה' יתברך יברך אותך".

...נצטערת לקרא את מכתבו אודות מצבו הרוחני, שהדבור באופן כזה הוא מדרך
החיצוניות.

ישנה הנהגה פנימית וישנה הנהגה חיצונית, שמפריחים גוזמאות לאויר ("וואס מען
רעט אין דער וועלט אריין"), לפעמים בהגזמה לצד הימני במעלות עצמו, ולפעמים
בהגזמה לצד השמאלי בחסרונות עצמו ושניהם כאחד כזב ושקר.

אחד הארכים שהתחנך במסיבת החסידים בעיר פולוצק שלא בסדר מסודר על
פי הוראת המשפיע החסיד ר' חיים אברהם נ"ע מיאנוביץ' אחד מחסידי הוד כ"ק
אדמו"ר הזקן, אלא על פי הסדר שבחר בעצמו, הנה כשבא לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק
לליובאוויטש - בשנת תקצ"ג - כשנכנס ל'חידות' התאונן לפני הוד כ"ק אדמו"ר הצמח
צדק שהוא ריק מתורה ותפלה ומושחת במדותיו ובעל הרהורים רעים והיצר הרע מושל
עליו ואין לו שום רצון לטוב ונמשך אחרי התאוות.

אמר לו הוד כ"ק אדמו"ר צמח צדק:

"פלא והעזה! שיהודי ידבר על גוף ונשמה של יהודי כאלה חסרונות, חטאים ועוונות
ללא רגש של רחמנות. זהו 'חיצון'! - אברך, לך הביתה וגש למשפיע ר' חיים אברהם
מיאנוביץ'. התחל מאל"ף וה' יתברך יברך אותך".

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

שמן המשחה - מרקחת או שמן?

מדוע מביא רש"י את שיטת רבי מאיר ששלקו בשמן המשחה את העיקרין, אם לשיטתו קשה "הלא לסוך את העיקרין אינו סיפק?" / איך אפשר לומר ששני הפירושים בשמן המשחה שקולים הם? / ביאור מחודש בפלוגתת ר"מ ור"י אם העיקר הוא עשיית הדבר או התוצאה, שלפי זה מבוארת שיטתם באופן עשיית שמן המשחה באר היטב

(ני"פ לקוטי שיחות ח"י"ז עמ' 394 ואילך)

ט. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

יא. יינה של תורה.....

עשויים ליצר הרע - הכיבין עלי?

מדוע נרמו משה רבינו ב"כיור" דווקא? / נתאוהה הקב"ה שישכון גם בדברים נחותים וגשמיים / הכנעת היצר - חביבה מן הכל / קבלת עול הקב"ה - הרחיצה שקורם העבודה

(ני"פ לקוטי שיחות ח"י"ז עמ' 196 ואילך)

טז. פנינים דרוש ואגדה.....

יז. חידושי סוגיות.....

פקוח נפש בשבת ובכ"ל התורה

מקשה בדברי הרמב"ם לענין פקוח נפש בשבת - אמאי שינה מן הש"ס והביא הילפותא ד"וחי בהם" רק לענין שאסור להתמהמה כו' ולגופא דינא שדחוי' שבת אצל סכנת נפשות / מוסיף להקשות מה ראה הרמב"ם להצריך כאן הלימוד ד"וחי בהם" אחר שהזכירו כבר בדין יהרג ואל יעבור שבכל התורה, וגם מקשה מהו החידוש דין במה שהאריך שדיני התורה אינם נקמה בעולם כו' / מחדש דשאני דין זה בשבת מבכל התורה, שהוא דין בשמירת שבת גופא ולא בהלכות נפשות / מבאר דבריו על פי הכתוב בפרשתנו דגדר שמירת השבת הוא לאות בין ישראל לקונם ולהכי פקוח נפש הוא שמירתה של שבת ולא חילולה, ומסיק דזהו גופא דינא דאסור להתמהמה כו' / מתרץ עפ"ז כל הקושיות הנ"ל

(מתוך ספר "פניני מנחם" ח"ב סי' לה - ני"פ לקוטי שיחות ח"י"ז עמ' 133 ואילך)

כ. תורת חיים.....

כ"ל ההתחלות קשות

כא. מעשה רב.....

לעזוב את הרגשת המציאות

כב. דרכי החסידות.....

המעוות וההגומה בחסרונות עצמו

לקראת שבת

מזמן לזמן יהיה בנקל יותר

כא

ידוע עד כמה הקפידו רבותינו נשיאנו הקדושים על השקידה בלימוד הנגלה, וכבר אמרו רז"ל יגעת ולא מצאת אל תאמין ובמילא בידו הדבר שאם רק ירצה באמת ללמוד בשקידה וגם יצליח.

מובן אשר אחרי ההפסק בזה כל ההתחלות קשות, אבל מזמן לזמן יהיה לו זה בנקל יותר ובלבד שישתדל בזה אליבא דנפשיה.

(אגרות קודש ח"ט עמ' סא)

לעזוב את הרגשת המציאות

חסיד אחד, בר-דעת גדול בהשכלה, בא אל כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, והתאונן לפניו:

רבי! דורכים עלי בבית המדרש ("מ'טרעט אויף מיר אין ביהמ"ד"). מה שאני אומר אינו מוצא חן בעיניהם וכו'.

השיב לו כ"ק אדמו"ר הצמח צדק: מי ציווה עליך להתפשט בכל בית המדרש, שלכן, בכל מקום שדורכים, סובר אתה שדורכים עליך?

("ווער הייסט דיר מתפשט זיין זיך אין גאנצן ביהמ"ד, אז וואו מען טרעט זאָסטו מיינען אז מען טרעט אויף דיר"?). וסיים הצ"צ: כתיב "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו". כשם שהרשע מוכרח לעזוב דרכו הרעה, כמו כן, האיש החזק בדעתו ("און" בחולם, מלשון כח ועוז) האומר "אני אומר כך, אני חושב כך", צריך לעזוב את דרכו (מאמר ד"ה וכל בניך תרפ"ט פ"ה, סה"מ קונטרסים ח"א ע' ט).

אין הכוונה כאן לגאווה, שהרי זה אסור על פי דין. אלא הכוונה היא לענין דהרגש עצמו בלבד, שהוא מרגיש את עצמו למציאות, ומ"מ צריך להיות "יעזוב", ענין של תשובה - להיות בביטול.

ובפסוק זה נזכר ה"רשע" יחד עם ה"איש און". והיינו, שכשם שפשוט שיעזוב רשע דרכו הוא דבר המוכרח, הנה באותה פשיטות צריך להיות שעל האיש החזק לעזוב את הרגש עצמו ולהיות בביטול.

יתכן שהוא אמנם נעלה מזולתו (ויהודי הרי נעלה אפילו ממלאכי השרת), אך כשתהיה אצלו בחינת "וכל בניך לימודי הוי'", "תלמידי המקום ברוך הוא", היינו הרגשת ביטול והכנעה לפני הקב"ה - יהי' בטל בדרך ממילא גם לגבי זולתו, ויתקיים בו "ורב שלום בניך".

(ע"פ תורת מנחם ח"ח עמ' 274 ואילך)

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

כל ההתחלות קשות

מקל על מצב הרוח ומוסיף מרץ

לאחרי דומיה הארוכה הנה סוף סוף נתקבל מכתבו.. בו כותב אודות הקישוים השונים בסידור התלמידים החדשים. והנה ידוע מאמר המכילתא כל ההתחלות קשות, ואם שאף לאחר שידועים את המאמר הנ"ל עדיין לא נהיה קל יותר ("ווערט אפשר ניט קיין סאך לייכטער"), אבל בכל זאת התמיה שבדבר סרה, ובמילא אין להתפעל מזה ובודאי יצליח ה' יתברך שבאם רק ישתדלו בזה, יצליחו בסידור הכיתה החדשה ובדרך ממילא התפתחות הישיבה מדרגא לדרגא.

(אגרות קודש ח"ח עמ' מב)

בנועם נתקבל מכתבו, בו כותב על דבר התחלת הסתדרות שלו בסדר-חיים חדש, ושמתתי לראות אשר אינו נרתע מהקשיים שפגע בזה, ובפרט אשר דבר רגיל הוא שכל התחלות קשות, ובמיוחד בתקופתנו זו. אף שאין זה ממעט בהמאמץ וההשתדלות להתגבר על הקשיים, אבל מקל זה על מצב הרוח ומוסיף מרץ, ועל ידי זה גם הצלחה בהשתדלות האמורה.

ויהי רצון אשר יבשר טוב מהצלחתו בהאמור ומהצלחתו בכיסוס חיים ישראליים, בארץ ישראל, מיוסדים על תורת ישראל.

(אגרות קודש ח"ב עמ' כד)

שמן המשחה – מרקחת או שמן?

מדוע מביא רש"י את שיטת רבי מאיר ששלקו בשמן המשחה את העיקרין, אם לשיטתו קשה "הלא לסוך את העיקרין אינו סיפק?" / איך אפשר לומר ששני הפירושים בשמן המשחה שקולים הם? / ביאור מחודש בפלוגתת ר"מ ור"י אם העיקר הוא עשיית הדבר או התוצאה, שלפי זה מבוארת שיטתם באופן עשיית שמן המשחה באר היטב

בפרשתנו בא הצייוי אודות עשיית שמן המשחה: "ואתה קח לך בשמים ראש, מר דרור חמש מאות, וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים, וקנה בושם חמשים ומאתים. וקידה חמש מאות בשקל הקודש, ושמן זית היץ. ועשית אותו שמן משחת קודש, רוקח מרקחת מעשה רוקח, שמן משחת קודש יהיה" (ל, כג-כה).

ובפירושו רש"י: "היץ – שנים עשר לוגין. ונחלקו בו חכמי ישראל: רבי מאיר אומר, בו שלקו את העיקרין. אמר לו רבי יהודה: והלא לסוך את העיקרין אינו סיפק; אלא, שראום במים שלא יבלעו את השמן, ואחר כך הציף עליהם השמן עד שקלט הריח, וקפחו לשמן מעל העיקרין".

וכשלומדים דברי רש"י לפום ריהטא, נראה שמסקנתו היא כשיטת רבי יהודה, ששרו את עיקרי הבשמים במים כדי שלא יבלעו השמן, ואז הניחו את השמן עליהם וקיבל מריחם; כי לפי שיטת רבי מאיר, ששלקו את העיקרים בתוך השמן ובשלום ביחד, יהיה קשה (כקושיית רבי יהודה): הרי שמן במדה מועטת זו ("ב לוגין) בוודאי נבלע בתוך ריבוי הבשמים!

אך כד דייקת שפיר אינו כן, שהרי רש"י מקדים ואומר – "ונחלקו בו חכמי ישראל",

ובזה מדגיש הוא, שיש כאן מחלוקת שקולה בין שני חכמים, ולא שהוכרעה המסקנה כאחד מהם.

וצ"ב, איך באמת אפשר לומר שהמחלוקת שקולה היא, בשעה שדברי רבי מאיר קשים הם (לכאורה) ודוקא דברי רבי יהודה מסתברים בטעמם?

ב. והנה, בגמרא (הוריות יא, ב. כריתות ה, א) יש המשך להשקו"ט שמביא רש"י, וכתשובה לשאלה: "והלא לסוך את העיקרים אינו סופק"? מתרצת השיטה הראשונה (שיטת רבי מאיר): "וכי נס אחד נעשה בשמן המשחה? ! והלא תחלתו שנים עשר לוגין, וממנו היה נמשח משכן וכליו, אהרן ובניו, כל שבעת ימי המילואים וכולו קיים לעתיד לבוא".

והיינו, שבשמן המשחה נעשו נסים רבים, ובכללם הנס שהשמן נשאר בקיומו ולא נבלע בתוך עיקרי הבשמים.

ולפ"ז המחלוקת בין רבי מאיר ובין רבי יהודה היא – האם שמן המשחה נעשה בדרך נס או בדרך הטבע.

אבל מזה שרש"י בפירושו עה"ת לא העתיק המשך זה מתוך דברי הגמרא, ולא הזכיר כלל – ואפילו ברמז – שלפי רבי מאיר היתה העשייה של שמן המשחה בדרך נס, מובן שברוך הפשט ("פשוטו של מקרא") אין צורך לפרש את שיטת רבי מאיר בדרך נס, ושפיר אפשר ליישבה גם בדרך הטבע.

וכן מובן גם מהדגשת רש"י "ונחלקו בו חכמי ישראל": אם המחלוקת היתה רק האם שמן המשחה נעשה בדרך נס או בדרך הטבע, היה רש"י אומר "ונחלקו בו רבותינו" וכיו"ב (כלשון הרגיל בכגון דא); ומזה שנקט שהמחלוקת היא בין "חכמי ישראל", משמע, שהמחלוקת היא (לא רק כיצד נעשה בפועל שמן המשחה, ומאי דהוה הוה, אלא) בענין של חכמה ופברא, שנוגעים לאופן קיום המצוות של ישראל, וכדלקמן.

ג. ביאור הענין:

בכמה ענינים יש מקום לחקירה, האם להעדיף את השלימות בהווה – או שיותר חשובה השלימות בעתיד. כלומר: האם האדם צריך לעשות את פעולתו עכשיו באופן הכי מדוייק ומהודר, גם אם זה יגרום בעתיד לאיזה חסרון – או שעליו לדאוג בעיקר שהתוצאה המאוחרת תהיה בשלימות, גם אם לצורך זה הוא צריך לוותר על הידור בפעולתו הנוכחית.

[ענין דוגמא לדבר – השקו"ט בפוסקים בענין מי שרוצה להתענות ב"צום גדליה", ויש לו חשש שע"ז ייחלש ויקשה עליו להתענות ביום הכפורים: יש סברא לומר שהוא צריך לעשות את שלו עכשיו ולהתענות, ואין לו לדאוג מפני יוהכ"פ שבעתיד; ויש סברא לומר שכיון וצום יום כיפור יש בו חומרא יתירה, עליו לוותר על "צום גדליה" הקל ובלבד שיהיה בטוח בתענית העתידה של יום הכפורים].

ולהכי כשיהודי עומד במצב של סכנה, השבת עצמה מחייבת הצלתו (אפילו באופן הקשור במלאכה האסורה), מאחר שקיום היהודי הוא היסוד והסיבה לכל עיקר מצות השבת. ובודאי דלפי זה אין כאן חילול שבת כלל כיון דפעולת ההצלה מחוייבת (גם) מצד שבת גופא. ויתירה מזו, כיון דשבת היא אות על בחירת ישראל, לכן כשמחללים את השבת עבור קיומה של נפש מישראל, הרי זה ביטוי הכי מפורש להחביבות והיוקר של ישראל בעיני הקב"ה, וממילא נעשית על ידי זה הוספת קיום במצות השבת, שהיא האות על בחירת ישראל וחביבותם.

ובאמת דמלשון הר"מ מבואר דהגדרה זו אינה נוגעת דוקא לשבת, אלא שכן הוא בכל משפטי התורה ומצוותי, שכל אחד מהם הוא רחמים וחסד וניתנו למען יהי "וחי בהם". אלא שמזה שהעמיד הרמב"ם ענין זה בהלכות שבת ובנוגע לפקוח נפש בשבת, מבואר דהמושג הנ"ל משתייך במיוחד ובאופן פרטי למצות שבת, אלא דממנה נלמד ("הא למדת וכו'") לכל מצוות התורה.

והיינו לפי שבאמת כל מצוה ומצוה שבתורה היא גם אות על אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. ולכן במקום פקוח נפש המצוה עצמה מחייבת דחייתה מפני קיום נפש מישראל, ובלשון החינוך מצוה לב (במצות שביתת שבת) "מה שלמדו ז"ל מהכתוב שדוחין הכל מפני הצלת נפשות. . הטעם לפי שסבת עשיית המצוה הוא האדם וקיום הסבה הוא קיום הכל". אלא שענין האות על בחירת הקב"ה בבני ישראל מפורש ומודגש לענין מצות שבת ("כי אות היא ביני וביניכם"), ולכן העמיד הרמב"ם ענין זה ביחס לשבת, והוסיף שממנה נלמד לכל מצוות התורה ומשפטי.

וי"ף שזהו גם החילוק בין הך ד"אסור להתמהמה בחילול שבת וכו'" להא ד"הזריז הרי זה משובח" (המובא בהלכה טז). דדינא ד"הזריז וכו'" הוא מהלכות הצלת נפשות (פקוח נפש) שמצותה שתעשה בזריזות, אבל הך ד"אסור להתמהמה בחילול שבת" הרי זה מהלכות השבת, דמצות שמירת שבת אוסרת איזשהו עיכוב או שהי"י בגללה בגללה בהצלת נפש מישראל. וזהו האמור בקרא ד"ושמרתם את חוקותי. . וחי בהם", דלא רק דפקוח נפש דוחה המצוות, אלא יתירה מזו, שהמצוות עצמן ניתנו למען "וחי בהם", והמה המחייבות (שבמקום שקיומן יכול להביא לסכנת נפשות) שידחו הן מפני קיום החיים של נפש מישראל. ולהכי מאריך כאן הרמב"ם "הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלוש בעולם. ואלו המינים שאומרים שזה חילול שבת ואסור, עליהן הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו

דפקוח נפש דוחה שבת ("מנין לפקוח נפש שדוחה את השבת כו' אמר שמואל כו' וחי בהם כו'"), וא"כ הו"ל להרמב"ם להביאו בתחילת הפרק על מ"ש "דחוי" היא שבת אצל סכנת נפשות" (על דרך לשון המבי"ט בקריית ספר), ולמה הביאו רק לגבי הדין ד"אסור להתמהמה כו'". וכן הא ד"הזריז הרי זה משובח" מובא להלן (בהלכה טז) "והמקדים להציל הנפש הרי זה משובח" וא"כ לכאורה איכא כוונה אחרת במ"ש כאן "אסור להתמהמה וכו'", וצ"ב.

והנה בריש פ"ה מהלכות יסודי התורה כתב הרמב"ם "כשיעמוד עובד כוכבים ויאנוס את ישראל לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה או יהרגנו, יעבור ואל יהרג שנאמר במצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וחי בהם ולא שימות בהם". הרי מבואר דעיקר הדין דיעבור ואל יהרג בכל התורה נלמד מ"וחי בהם" (וכן הוא ברש"י סנהדרין עד, א ד"ה יעבור, ובכ"מ), ולמה חוזר הרמב"ם ומביא אותו הלימוד עוד הפעם במיוחד לענין פקוח נפש בשבת. ובאמת דהכי קשה גם בסוגיא דיומא שם דמהי השאלה "מנין לפקוח נפש שדוחה את השבת", והרי קיי"ל ככולא תלמודא דעל כל עבירות שבתורה יעבור ואל יהרג. וגם מה חידש שמואל בהבאת הכתוב ד"וחי בהם", בעוד שזהו המקור דפקוח נפש דוחה כל התורה כולה. וכבר עמדו על זה במפרשי הש"ס.

גם צ"ב באריכות לשון הרמב"ם כאן "וחי בהם ולא שימות בהם, הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלום בעולם", דמאי רצה

לומר בזה, ולכאורה הרי זה ענין של אגדה שאין מקומו באמצע הלכה (ובדרך כלל מביא הרמב"ם עניני אגדה בסיום כל ההלכות). ועוד, כיון שענין זה שייך להדין דפקוח נפש דוחה כל המצוות ולא דוקא לשבת, אמאי לא הביאו בהלכות יסודי התורה לגבי הדין דיעבור ואל יהרג בכל המצוות, ולמה נטר בזה עד הלכות שבת.

והנראה לומר בזה, דדין פקוח נפש דוחה שבת האמור כאן ודין יעבור ואל יהרג בכל המצוות האמור בהלכות יסודי התורה שני דינים שונים ונפרדים המה. דהמובא בהלכות יסודי התורה הוא מדיני פקוח נפש, דמשום קיום נפש מישראל נדחות כל המצוות. משא"כ בהלכות שבת קאי הרמב"ם בדיני השבת, וזה שכתב ד"דחוי" היא שבת אצל סכנת נפשות" הכוונה היא דמצות שמירת שבת גופא מחייבת ודורשת שתיעשה פעולה של חילול שבת למען הצלת נפש מישראל. ולכן, לא רק שעשיית מלאכה האסורה בשבת הנעשית לצורך פקוח נפש לא מקרי מעשה של חילול שבת, אלא עוד זאת, שהיא גם קיום בשמירת שבת.

וכך הוא ביאור הדבר: הנה כתיב (פרשתנו לא, יג) "את שבתותי תשמרו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם", ופירש"י "אות גדולה היא בינינו שבחרתי בכם בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה". הרי מפורש דמצות שבת במהותה היא אות על בחירת הקב"ה בבני ישראל, ולכן עצמה של השבת קשור ותלוי בקיומו של כל יהודי שבו היא הבחירה, ובין ה' ובינו היא האות.

ובחקירה זו נחלקו בענינו. - כי הנה, כשנתבונן בציווי על עשיית שמן המשחה, יש בו שני חלקים: חלק אחד מדבר על הפעולה בהווה, בשעת מעשה - "ונעשית אותו . . . רוקח מרקחת מעשה רוקח", שהפירוש "מרקחת" הוא (כלשון רש"י) "דבר המעורב בחבירו"; וחלק שני מדבר על התוצאה הסופית, שתבוא בעתיד - "שמן משחת קודש יהיה".

ובכן:

רבי מאיר תפס לעיקר את החלק הראשון, שצריך לעשות את השמן באופן של "מרקחת" שתוכנה הוא **עירוב ובליעה** של שני דברים. ולכן סובר רבי מאיר, שכדי שתערוכת זו של הבשמים והשמן זית תהיה בשלימות, שלקו אותם ביחד, באופן שהתערבו לגמרי זה בזה;

וכיון ששלקו היטב את הבשמים עם השמן, הם נימוחו ונעשה כעין משקה שָׁמֵן, שאפשר להשתמש בו ליציקה והזייה. ואף שסוף סוף אין זו מציאות של "שמן" ממש - הרי העיקר הוא (לפי רבי מאיר) שהתערובת תהיה באופן של "מרקחת" בשלימות, תערוכת שלימה הנעשית על ידי שליטה ביחד, גם אם עי"ז נחסר בהתוצאה של "שמן" . . . יהיה".

אמנם, רבי יהודה תפס לעיקר את החלק השני, שצריך שתהיה מציאות של "שמן משחת קודש". וכיון ש"שמן" פירושו (בכל מקום) משקה העומד בפני עצמו הנקרא "שמן" - לכן סובר רבי יהודה שאי אפשר לומר ששלקו את השמן זית ביחד עם עיקרי הבשמים, שהרי אז היה השמן נבלע בתוך העיקרים ואי אפשר לקרוא לתערובת זו בשם "שמן".

כי רבי יהודה סובר שהעיקר הוא התוצאה - "שמן משחת קודש יהיה", שתהיה מציאות של "שמן" ממש, ולכן לדעתו לא עירבו לגמרי את הבשמים והשמן, אלא רק "העבירו" את השמן מעל הבשמים; ואף ש"העברה" זו אינה מתאימה בשלימות עם הציווי בדבר עשיית "מרקחת" - תערובת - הרי לדעת רבי יהודה העיקר הוא התוצאה הסופית, גם אם לצורך זה צריך לוותר על שלימות בפעולת העשייה עכשיו.

ד. ומעתה יובן היטב זה שהקדים רש"י "נחלקו בו חכמי ישראל", כי אכן מחלוקת זו שקולה היא ויש מקום לכאן ולכאן:

מרישא דקרא משמע יותר כשיטת רבי מאיר, וכאמור ש"מרקחת מעשה רוקח" (המורה על גדר תערובת) באופן שלם היא דוקא כאשר שולקים את הבשמים בשמן עד שנעשים גוש אחד (משקה עבה);

ואילו מסיפא דקרא "שמן משחת קודש יהיה" משמע יותר שהוא שמן בפני עצמו (בלי תערובת של עיקרי הבשמים), ואתי כדעת רבי יהודה שרק שראום בשמן ואחר כך "קפחו לשמן מעל העיקרין" (ויש בשמן רק ריח העיקרין).

ויסוד פלוגתתם הוא בסברא: לרבי מאיר, עשיית השמן – בהווה – היא המכרעת, דמאחר שנאמר שעשיית השמן היא באופן של "מעשה רוקח" (גדר תערוכת), חייבים לעשות מרקחת באופן מושלם, אף שעל ידי זה חסר בהתוצאה – "שמן יהיה" (כי אין כאן שמן בפני עצמו); ואילו לרבי יהודה התוצאה – בעתיד – היא המכריעה, שיהיה שם "שמן" בשלימות, אף שאופן עשיית השמן ("מעשה רוקח") אינו כל כך בשלימות, וכנ"ל בארוכה.

[ולהוסיף, שמצינו בפירוש רש"י לפ' משפטים (כב, יד) מחלוקת נוספת של רבי מאיר ורבי יהודה – לענין שוכר, וגם שם מקדים רש"י כהקדמתו כאן – "נחלקו בו חכמי ישראל"; וכד דייקת בהמחלוקת שם י"ל שגם שם נחלקו באותו יסוד ואזלי לשיטתייהו – לדעת רבי מאיר מודגשת הפעולה בהווה, ואילו לדעת רבי יהודה מודגשת הדאגה לעתיד. ואין כאן המקום לכאר בפרטיות, ועוד חזון למועד בעז"ה].

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

פקוח נפש בשבת ובכל התורה

מקשה בדברי הרמב"ם לענין פקו"נ בשבת – אמאי שינה מן הש"ס והביא הילפותא ד"וחי בהם" רק לענין שאסור להתמהמה כו' ולגופא דינא שדחוי' שבת אצל סכנת נפשות / מוסיף להקשות מה ראה הרמב"ם להצריך כאן הלימוד ד"וחי בהם" אחר שהזכירו כבר בדין יהרג ואל יעבור שבכל התורה, וגם מקשה מהו החידוש דין במה שהאריך שדיני התורה אינם נקמה בעולם כו' / מחדש דשאני דין זה בשבת מבכל התורה, שהוא דין בשמירת שבת גופא ולא בהלכות נפשות / מבאר דבריו על פי הכתוב בפרשתנו דגדר שמירת השבת הוא לאות בין ישראל לקונם ולהכי פקוח נפש הוי שמירתה של שבת ולא חילולה, ומסיק דזהו גופא דינא דאסור להתמהמה כו' / מתרץ עפ"ז כל הקושיות הנ"ל

ברמב"ם הלכות שבת (פ"ב ה"א):
 דחוי' היא שבת אצל סכנת נפשות כשאר המצוות לפיכך חולה שיש בו סכנה עושין לו כל צרכיו בשבת וכו'. ולהלן בהל' ג:
 ואסור להתמהמה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא שימות בהם. הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלום בעולם. ואלו המינים שאומרים שזה חילול שבת ואסור, עליהן הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם.

וכתב המגיד משנה דהא ד"אסור להתמהמה וכו'" מקורו ביומא (פד, ב) "והזריו הרי זה משובח", ובירושלמי יומא (פ"ח ה"ה) "הזריו הרי זה משובח והשואל הרי זה שופך דמים". ומה שכתב שנאמר "וחי בהם" מבואר ביומא שם (פה, ב) והוא מימרא דשמואל ומסקנא דגמ' דמהתם ילפינן לה. וצ"ע, דהא בגמרא שם הובא הך קרא ד"וחי בהם" כמקור לעיקר הדין

פנינים

דרוש ואגדה

וחידוש גדול יש בזה, שהרי כללות ענין הצדקה קשור עם זה שיש חילוק בין עני ועשיר, וכמאמר רז"ל "אמר דוד לפני הקב"ה . . . תיישר עולמך בווה העניים והעשירים, אמר לו . . . אם יהיו כולם עשירים או עניים מי יוכל לעשות חסד" (תנחומא משפטים ט). והיינו, שהטעם שהקב"ה ברא את העולם באופן כזה שיהי' חילוק בין עני ועשיר הוא אך ורק כדי שיהי' ענין החסד והצדקה בעולם. יתר על כן, הרי מטרתה של מחצית השקל היתה "לקנות מהן קרבנות צבור" (פרש"י כאן), ובקרבנות מציינו שחלוקים עני ועשיר, עד שעשיר שהביא קרבן עני לא יצא (רמב"ם הל' שגגות ספ"י. ועוד).

וא"כ מצד הסברא היינו אומרים שבמצות מחצית השקל, שהיא צדקה וחסד בנוגע לענין הקרבנות, יהי' חילוק בין עני ועשיר!

ומ"מ מצוה התורה "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל" ללמדנו שגם בענין כזה בו מודגש שיש חילוק ושוני בין איש לרעהו גם אז צריכים להשתוות, ולעמוד באהבה ואחדות זה לזה. והיינו, שמצוות אהבת ישראל אינה רק שיתאחדו כל ישראל מצד זה שכל ישראל שווים הם ואין חילוק אמיתי בין אחד לרעהו, אלא גם כאשר יש חילוקים ביניהם, כמו החילוק בין עשיר לעני כפשוטו, או עני ועשיר בדיעה, וכיו"ב, גם אז יש להתאחד ולאהוב אחד את השני. וגם אם יישאר חלוק ושונה מחברו, יש "עני" ויש "עשיר" מ"מ יש להתאחד עם השני, ולעמוד בהתקרבות אתו.

(ע"פ 'תורת מנחם - התועדויות' תשמ"ז ח"ב עמ' 665 ואילך)

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

מחצית השקל - קרבן יחיד או קרבן ציבור?

לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם נתנו כל אחד מחצית השקל . . . לקנות מהן קרבנות ציבור . . . ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם שהקרבנות לכפרה הם באים (ל' פו. רש"י)

בנוגע למחצית השקל כתב הרמב"ם "ואינו נותנו בפעמים רבות . . . אלא נותנו כולו כאחת בפעם אחת" (ריש הל' שקלים). ובטעם הדבר ביאר הגאון הרוגצ'ובי כי "שקל יש עליו שם קרבן בפני עצמו" ו"יש עליהם שם כפרה". ולכן אי אפשר להביאו בפעמים רבות כי בכפרה אי אפשר להיות נתינה לחצאין (צפע"ג קונטרס ההשלמה ג, א. ועוד).

והנה, יש לחקור בזה שיש בנתינת מחצית השקל גדר קרבן וכפרה, דיש לומר בשני אופנים: א. הכפרה היא מצד זה שבמחצית השקל קונים קרבנות צבור שבאו לכפרה. ב. הכפרה היא מעצם נתינת המחצית השקל. ובסגנון אחר: יש לחקור, האם "קרבן" זה שבמחצית השקל הוא "קרבן צבור" כי ממנו קונים קרבנות ציבור, או "קרבן יחיד" כי עצם נתינת מחצית השקל מכפרת על כל יחיד.

ויש לומר שבזה נחלקו רש"י והרמב"ם, שהרי כתב רש"י "ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם, שהקרבנות לכפרה הם באים" (רש"י פרשתנו ל, טו), ומוכח דס"ל שבנתינת מחצית השקל יש כפרה על הציבור, שלכן נאמר עלי' "לכפר על נפשותיכם" לשון רבים, כי הכפרה היא על הצבור, היות שמשתמשים בזה לקרבנות צבור, ש"לכפרה הם באים".

אך בספר המצוות להרמב"ם במצות מחצית השקל (מ"ע קעא), כתב "הציווי שנצטוונו ליתן מחצית השקל בכל שנה והוא אמרו יתעלה ונתנו איש כופר נפשו", ונמצא, שדייק להביא את הכתוב "נתנו גו' כופר נפשו" על מחצית השקל, ללמדנו שאין המדובר בכפרת קרבנות הציבור אלא ב"כופר נפשו" לשון יחיד, והיינו, שכנתינה זו יש דין "קרבן בפני עצמו" (לשון הצפע"ג שם), והנתינה גופא יש בה גדר כפרה.

(ישוין בארוכה בלקופי שיהות חט"ו עמ' 384)

בין "ונתנו" ל"זה יתנו"

בספר המצוות להרמב"ם במצות מחצית השקל (מ"ע קעא) כתב "הציווי שנצטוונו ליתן מחצית השקל בכל שנה, והוא אמרו יתעלה ונתנו איש כופר נפשו ואמר זה יתנו". ולכאורה תמוה, לשם מה הביא הרמב"ם שני פסוקים למצווה זו ולא הסתפק בא' מהם?

ויש לומר הביאור בזה:

בנתינת מחצית השקל מצינו שהנתינה צריכה להיות בפעם אחת, וכלשון הרמב"ם ש"נותנו כולו כאחת בפעם אחת" (ריש הל' שקלים). ויש לחקור בזה, האם זהו דין בגברא, שעל הגברא ליתן מחצית השקל בפעם אחת, או שזהו דין בחפצא, שגדר מחצית השקל הוא שיש ליתנה כולה כאחת, חפצא של מחצית השקל אחת.

והנה, ברמב"ם מצינו ששני הגדרים נכונים, שהרי כתב "ואינו נותנו בפעמים רבות היום מעט ולמחר מעט אלא נותנו כולו כאחת" (שם), ומלשון זה משמע שהוא דין באופן נתינת הגברא. ולאידך, כתב שיש לתת "מחצית השקל כסף" (שם), שהוא מטבע אחד של מחצית השקל, והוא דין בחפצא.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

ועל פי זה יש לומר, שלכן הביא הרמב"ם שני הפסוקים בנוגע למחצית השקל, כי מזה ילפינן שיש בנתינה זו דין בגברא וגם דין בחפצא:

מהפסוק "ונתנו איש כופר נפשו" ילפינן שיש דין בנתינת הגברא שצריך להיות בפעם

אחת (והוא מטעם זה שיש בו גדר כפרה, ובכפרה אין נתינה לחפצין (ראה בפנינה הקודמת ושי"ג)). ומהפסוק "זה יתנו" ילפינן שיש לתת חפצא של ענין אחד – "זה", לא דברים המצטרפים זה לזה אלא מטבע אחד של מחצית השקל. וק"ל.

(יעוין בארוכה בלקוטי שיהות חמ"ז עמ' 384 ואילך)

פנינים

דרוש ואגדה

לנשא את הראש!

כי תשא את ראש בני ישראל נו' ונתנו נו' כל העובר על הפקודים נו' לכפר על נפשותיכם

(ל', יב-טו)

יש לפרש כתוב זה בעבודת האדם לקונו:

התנהגות האדם מגיעה מאופן הבנתו בשכלו שבראשו, כמו שרואים שהחילוקים בין התנהגות האדם במשך ימי ילדותו לזמן שמתבגר נובעים מגידול כוחות שכלו והבנתו. ואף אם האדם אינו עומד בדרגת של "מוח שליט על הלב" (ראה זח"ג רכד, א. תניא פי"ב), מ"מ כאשר השכל מבין שדבר מסויים טוב הוא או להיפך אזי מתנהג האדם אחרת מכפי שהי' מתנהג בלי הבנת השכל.

וזהו מה שמורה הכתוב "תשא את ראש בני ישראל", שבכל מצב בו האדם נמצא יש לו להגביה את ראשו, שיהי' ראשו שקוע בדברים נעלים יותר. כי, כאשר מתעלה האדם בדרגת הבנתו, במילא יתעלו וישתנו גם כל כוחותיו ודרך הנהגתו בכלל. והיינו, שכל אחד מישראל, בין אם הוא עוסק בעניני עולם הזה ועניני פרנסה וכדומה, ובין אם הוא עוסק בעניני תורה ומצוות, עליום להשתדל שיהי' אצלו "תשא את ראש", שראשם יהי' שקוע בלימוד התורה, וכזה עצמו באופן של הגבהה ועלי' מחיל אל חיל.

עלול האדם לחשוב, הרי כל זה כאשר מדובר על אדם נעלה, אך מי שעבר עבירה מצד זה ש"נכנס בו רוח שטות" (סוטה ג, א) – הרי הוא עומד בתנועה הפכית של "תשא את ראש" והוא במקום של "שטות"!

ולזה ממשיך הכתוב ש"תשא את ראש" הוא ציווי "לכל העובר על הפקודים", וכדי "לכפר על נפשותיכם":

אמרו חז"ל שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם (ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד). ונמצא, שעבודת התשובה פועלת על האדם לבוא לדרגת נעלית יותר מעבודת הצדיק. והוא הוא הציווי "תשא את ראש" שנאמר לעושי העגל, כי לפני חטא העגל היו כל ישראל בדרגת "ראש" – בדרגת הצדיקים, וע"י התשובה נפעל אצלם "תשא את ראש", שהתשובה פעלה אצלם הגבהה ועלי' נעלית יותר מכמו שהיו לפני זה.

ונמצא, שלא זו בלבד ש"העובר על הפקודים" יכול לעסוק ב"תשא את ראש", אלא יתירה מזו, כאשר זה ש"נכנס בו רוח שטות" שב בתשובה שלימה, אז הוא אמיתית הענין ד"תשא את ראש".

(עי' ספר השיחות תשמ"ז ח"א עמ' 360 ואילך)

גם המחולקים והשוניים צריכים להתאחד

העשיר לא ירבה והרל לא ימעט ממחצית השקל

(ל', טו)

במצות מחצית השקל מצינו דבר מיוחד שנתפרש בה באופן מיוחד שאין חילוק במצוה זו בין עני לעשיר, מה שלא מצינו דוגמת ענין זה בכל המצוות כולם (היינו, אף שאין חילוק בין עני ועשיר בהרבה מצוות מ"מ לא מצינו שיתפרש הדבר בציווי מיוחד, כ"א במחצית השקל).

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

עשויים ליצר הרע - חביבין עלי?

מדוע נרמז משה רבינו ב"כ"ר דווקא? / נתאוה הקב"ה שישכון גם בדברים נחותים וגשמיים / הכנעת היצר - חביבה מן הכל / קבלת עול הקב"ה - הרחיצה שקודם העבודה

הכ"ר אשר ממנו קידשו הכהנים ידיהם ורגליהם, נשתנה והופרש משאר הכלים המנויים בפרשיות תרומה ותצוה, והרי הוא נמנה בפני עצמו בריש פרשתנו¹.

ובטעם הדבר כתבו המפרשים² שהוא מפני שהכ"ר "לא הייתה הכוונה בו להשכין שכינה במקדש" ככל הכלים, אלא רק "להכין את הכהנים לעבודתם", ועל כן "לא הוזכר למעלה עם שאר הכלים" להיותו רק הכנה לעבודה ולא חלק מעבודת השכנת השכינה עצמה.

נמצא אם כן, שהכ"ר דרגתו נמוכה לכאורה משאר הכלים, להיותו הכנה בלבד לעבודה ולא חלק מהעבודה עצמה.

אבל באמת, דווקא משום היותו הכנה כללית לעבודה יש בו תוכן עמוק ומעלה גדולה, וממנו נלמד עיקר גדול בעבודת הכורא ית"ש, וכפי אשר יתבאר.

קבלת עול הקב"ה - הרחיצה שקודם העבודה

והכ"ר הוא "הכנה" לכללות עבודת המשכן - הלא היא כללות עבודת האדם: הכנה כללית לגשת לעבודתו ית', היא "ורחצו את ידיהם ואת רגליהם", יהודי צריך "לרחוץ" עצמו מהעניינים הבלתי רצויים, לכופף את יצרו ותאוותיו ולהכין עצמו לעבודתו ית'.

עבודה זו היא "הכנה" בלבד, והוא מתעסק בשלב זה בעניינים נחותים המשולים ל"מראות הצובאות", אבל דווקא "הכנה" זו של "אתכפיא סטרא אחרא" היא היא החביבה ביותר על השי"ת יתר על העבודה עצמה הבאה לאחר מכן!

ולכך נרמז בכ"ר דווקא עניינו של משה, כי עבודה זו של ההתגברות על היצר הרע והסטרא אחרא, מבוססת על "קבלת עול" והתבטלות למי שאמר והיה העולם, וזהו עניינו של משה - עניין ה"ביטול" אליו ית' כמבואר בסה"ק¹⁰.

(1) ל, יז ואילך.

(2) ספורנו לפסוק יח, וראה גם בחזקוני שם.

מדוע נרמז משה רבינו ב"כ"ור" דווקא?

בתיאור חנוכת המשכן נאמר בפ' פקודי³: "וישם את הכיור. . . ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו" וגו', ולמדו מכך בגמרא⁴ אשר שיעורו הפחות ביותר של הכיור הוא "כדי לקדש ארבעה כהנים ממנו", והוא כנגד ארבעת המתקדשים בימי המילואים, הלא הם משה, אהרן ושני בניו.

ומדין זה רואים ברור את מהותו של הכיור ככלי שעניינו הוא הכנה לעבודה, שלכן דווקא בנוגע לכיור מצינו דין מיוחד כזה – ששיעורו נלמד מעניין שהיה רק בשבעת ימי המילואים:

משה רבינו עבד במשכן בשבעת ימי המילואים בלבד, ומטרת עבודתו הייתה רק הכנה לכללות עבודת המשכן מאז ואילך, ומכל מקום הונצח לדורות דין זה, שצריך שיעור הכיור להיות כנגד המתקדשים בו בימי ההכנה לעבודת המשכן, ומשה בכללם. וטעם הדבר, כי זו מהותו של הכיור וזה עיקר עניינו – להיות הכנה לכללות עבודת המשכן.

ומזה אפשר ללמוד לאידך את מעלתו המיוחדת של הכיור, שדווקא בו יש עניין המרמז על משה רבינו, שהוא נעלה יותר מן הכהנים, ועבודתו מרוממת יותר, כי להיותו הכנה לכללות העבודה יש בו מעלה וכח מיוחד.

נתאווה הקב"ה שישכון גם בדברים נחותים וגשמיים

ויש לבאר עניין ומהות עבודת ה"כיור" כהכנה לכללות העבודה, ובהקדים אשר שני קצוות אלו – מחד פחיתותו של הכיור להיותו רק הכנה, ומאידך מעלתו שדווקא בו נרמז גם משה – מוצאים אנו אותם גם בנוגע לעשיית הכיור מ"מראות הצובאות".

הנחושת שממנה נעשה הכיור, נלקחה מ"מראות הצובאות"⁵ של בנות ישראל שהיו "רואות בהם כשהן מתקטטות", שהוא ענין נחות ונמוך ביותר, ועד שכאשר הביאו את המראות לנדבת המשכן "היה מואס משה בהן מפני שעשויים ליצר הרע".

אבל מאידך גיסא מצינו שציווהו הקב"ה למשה לקבל נדבה זו, ולא זו בלבד אלא שהודיע "אלו חביבין עלי מן הכל" מפני שבהם נשתמשו נשי ישראל צדקניות להעמיד "צבאות רבות במצרים".

והנה, הצורך והחביבות במראות הצובאות דווקא, הרי הוא כרוך וקשור במהותו

(3) מ, ל-לא.

(4) זבחים כא, ב.

(5) ויקהל לח, ח ובפרש"י.

ומטרתו של המשכן ובית המקדש⁶:

ידוע אשר תכלית הכוונה מה שברא השי"ת את עולם הזה הגשמי, היא ש"נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים"⁷, שיוכל לשכון בגלוי גם בדברים גשמיים ונחותים ביותר. ואף שבעולמות העליונים מאיר אורו ית' ביתר שאת ויתר עז, מכל מקום איווה הקב"ה למושב לו את הארץ התחתונה, וברא נבראים פחותים ויושבי בתי חומר, כי נשתוקק שיהיו גם דברים כאלו מכון ומדור לשבתו ית'.

וזהו מה שציווה השי"ת "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"⁸, שרצה הקב"ה שייקחו ישראל דברים גשמיים וחומריים, כמו כסף זהב ונחושת וכיו"ב, ומהם יבנו משכן לו ית', עד אשר במקום המשכן ומקדש יהיה גילוי אלוקות במוחש לעיני כל בשר – "ושכנתי בתוכם", ובזה יש מילוי כוונת הבריאה, לעשות לו ית' "דירה בתחתונים".

הכנעת היצר – חביבה מן הכל

והנה, לפי המתבאר לעיל, שכוונת בריאת העולם ועשיית המשכן היא שיוכל הקב"ה לשכון בדברים הגשמיים דווקא, הרי מובן שככל שהדבר נמוך ונחות יותר, הנה כאשר ממשיכים שם אורו ית' ועושים גם מזה דירה בה שוכן אורו ית' הרי ממלאים בזה כוונת בריאת העולם באופן נעלה יותר.

ובזה יובן היטב מה שהודיע הקב"ה למשה ש"מראות הצובאות" הן אלו ש"חביבין עלי מן הכל", יותר משאר נדבות המשכן זהב כסף ואבנים טובות, כי כאשר דווקא מראות אלו שהם דברים גשמיים הנחותים ביותר, הם הם הדברים שבהם ישכון השי"ת, אזי ממלאים את התכלית שנתאווה לו השי"ת, שיקדשו ישראל את התחתון ש"אין תחתון למטה ממנו"⁹, וימשיכו גם שם שכינתו ית'.

וזהו עניינו של הכיור: מחד הרי הוא הכלי הנחות ביותר, ועשוי מהחומר הגס והמגושם ביותר – "מראות הצובאות" ה"עשויים ליצר הרע", ומכל מקום כאשר מכופפים ומכניעים את היצר הרע, ואדרבא, משתמשים בעניין זה עצמו לקדושה – להעמיד "צבאות רבות במצרים", אזי דווקא דברים נחותים אלו נעשים "חביבין עלי ביותר".

(6) ראה בזה בביאור ובאורך בלקוטי שיחות ח"ג עמ' 902 ואילך. וש"נ.

(7) ראה תנחומא בחוקתי ג. נשא טז. בראשית רבה ספ"ג. במדבר רבה פ"ג, ו. תניא פל"ו. ובכ"מ. וראה בנוגע להוספת תיבת "ית" – בלקוטי שיחות ח"ט עמ' 57 ואילך.

(8) תרומה כה, ח.

(9) תניא שם.